

# Riktlinjer mot muta och bestickning

Antagna av kommunstyrelsen 2013-05-29, § 138

# Riktlinjer mot tagande av muta för anställda och förtroendevalda

De lagregler om mutor som finns omfattar alla anställda och förtroendevalda, oavsett om de är verksamma i offentlig eller privat verksamhet och oberoende av befattning. Inom offentlig verksamhet är dock kraven högre på anställda och förtroendevalda.

Demokrati, rättsäkerhet och effektivitet är grundläggande värden för all offentlig verksamhet. Det är av synnerlig vikt och av stort allmänt intresse att integriteten hos kommunens anställda och förtroendevalda inte kan ifrågasättas. En anställd eller förtroendevald inom kommunen får därför aldrig missbruka sin ställning. Det kan gå snabbt att skada förtroendet för en verksamhet, men mödosamt och tidsödande att bygga upp det.

I de fall man lär känna en affärsbekant, vårdtagare eller annan person i tjänsten så väl att det blivit fråga om vänskap är det särskilt viktigt att uppträda korrekt, sakligt och opartiskt. Kraven är nämligen alltid desamma; att uppträda korrekt, sakligt och opartiskt. Redan vänskapsförhållandet i sig kan påverka objektiviteten och särskild försiktighet måste iaktas i dessa fall.

## Definitioner

### Muta

En anställd eller en förtroendevald gör sig skyldig till tagande av muta, enligt brottsbalken 10 kap 5a§, om han för sig själv eller för annan, tar emot, låter åt sig utlova eller begära muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning. Detsamma ska gälla om en anställd eller en förtroendevald begått gärningen innan han tillträdde eller ens utsågs till den, det måste dock finnas ett samband.

En muta är en gåva eller annan förmån som kan antas påverka en anställd eller förtroendevald att gynna givaren. Att gynna innebär inte att gåvan eller förmånen faktiskt medfört att givaren blir eller blivit gynnad, utan att han objektivt sett torde/anses kunna bli det. Ett mutbrott kan ske innan, under tiden eller efter en anställning eller ett uppdrag. En anställd eller förtroendevald kan göra sig skyldig till mutbrott även om det är någon annan som får den otillbörliga belöningen tex en make, maka, sambo, syskon eller barn.

En muta kan bestå av tex gåva, testamentariskt förordnadne, rabatter, pengar, presentkort, lån, efterskänkande av skuld, gratis eller subventionerad hyra av fritidshus, husbil, husvagn, bil, båt eller deltagande i resor, evenemang eller tävlingar. En muta kan även bestå i sidoleveranser av varor och tjänster från leverantören eller att få en tjänst utförd, tex reparation av bil eller hus.

För att inte riskera att göra sig skyldig till mutbrott måste den anställda eller förtroendevalda ofta aktivt tacka nej, det räcker således inte alltid med att inte tacka ja. Gåvan eller förmånen behöver inte ha fullbordats, det räcker med att man accepterat ett erbjudande.

Straffet för mutbrott är böter eller fängelse i högst två år, eller om brottet är grovt fängelse i lägst 6 månader och högst 6 år. Därutöver kan avskedande bli aktuellt, samt vid ekonomisk skada skadestånd.

Observera att det kan vara fråga om mutbrott även när man ”privat” tar emot en gåva från en person som man i sitt arbete/förtroendeuppdrag har en affärs- eller annan relation till.

## **Givande av muta**

Den som ger, utlovar, erbjuder eller accepterar ett förslag om en otillbörlig belöning, kan göra sig skyldig till givande av muta, det brott som tidigare kallades bestickning.

Straffsatserna är desamma som för mutbrott.

## **Särskilt integritetskänsliga personer**

Anställda och förtroendevalda som ägnar sig åt myndighetsutövning tex tillståndsgivning, beslut om rättighet, inspektion, upphandling, inköp, kontroll, tillsyn samt de som arbetar inom omsorgsområdet är i detta sammanhang att ses som särskilt integritetskänsliga. Detta beror på att de i sin yrkesutövning fattar en mängd beslut som berör enskilda och/eller har nära kontakt med enskilda.

## **Ansvar**

Mutbrott inom offentlig verksamhet faller alltid under allmänt åtal. Det innebär att åklagare är skyldig att utreda ett brott när det kommer till polis och åklagares kännedom.

Det yttersta ansvaret för att inte göra sig skyldig till mutbrott faller på den anstälde eller förtroendevalde. En anställd eller förtroendevald kan inte friskriva sig från ansvar genom att åberopa att arbetsledningen lämnat sitt samtycke. Detsamma gäller vid testamentariskt förordnande.

## **Gåvor**

Huvudregeln är att gåvor inte ska tas emot. Om någon vill överlämna en gåva måste gällande regler om mutor och krav på neutralitet och opartiskhet beaktas. Om avsikten med gåvan kan misstänkas vara att bli mer välvilligt behandlad i något sammanhang är det fråga om muta. Gåvan får då inte tas emot.

Ibland kan en givare komma att uppfatta det som oartigt av mottagaren att avböja en gåva. Detta får inte påverka ens bedömning.

Gåva utan koppling till enskilda händelser och av mindre värde, tex julgåvor kan *undantagsvis* accepteras. Som mindre värde anses gåva som motsvarar värdet av *högst* 1 procent av prisbasbeloppet, inkl moms, per år. ( 2012 ca 440 kronor ).

Det är *aldrig* tillåtet att ta emot en gåva i form av kontanter.

Personer som ingår i gruppen särskilt integritetskänsliga måste dock iaktta en större restriktivitet.

## **Andra förmåner**

I samband med möten som utgör en del i ett pågående samarbete/projekt är det tillåtet att, vid enstaka tillfälle, låta samarbetspartner/leverantör svara för hela eller del av kostnaden för enklare måltider, enklare nöjes- eller sportevenemang.

Att, vid enstaka tillfällen, i samband med förrättning, tillsynsbesök och liknande låta sig bjudas på kaffe eller enklare måltid betraktas normalt sett inte som muta.

Att delta i resor, studieresor, studiebesök eller konferenser, där någon annan än kommunen erbjuder sig stå för hela eller del av kostnaderna är inte tillåtet. Vid sådana tillfällen ska Falköpings kommun alltid bekosta resor och logi för kommunens anställda/förtroendevalda.

Att ta emot rabatter som ges, och som inte alla kommunanställda kan få är inte tillåtet.

Personer som ingår i gruppen särskilt integritetskänsliga måste dock iaktta en större restriktivitet.

## Omsorgsområdet

Anställda inom omsorgsområdet kan bli särskilt utsatta för att vårdtagare vill ge en belöning för ett gott utfört arbete. Här är utrymmet för undantag från huvudregeln (att gåvor eller andra förmåner inte ska tas emot) mycket begränsat. En anställd kan undantagsvis ta emot en gåva av trivselkaraktär och av ringa värde – blommor, kakor, chokladask och liknande – om det kan upplevas som stötande att den anställde avvisar gåvan och under förutsättning att gåvan blir tillgänglig för hela personalen vid en enhet/arbetsplats. Det kan vara olämpligt att ta emot flera gåvor från en och samma brukare även om varje gåvas värde är ringa. Kontanter får *aldrig* tas emot.

Socialstyrelsen har gett ut rekommendationer om mottagande av gåvor och testamenten inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Dessa ska tillämpas inom kommunen. ***Socialnämnden har antagit riktlinjer för socialförvaltningen SN 2007 §31 , ”Sekretess och tystnadsplikt, gåvor och testamente”***

### Kan ett erbjudande accepteras?

Om en anställd eller förtroendevald erbjuds något av en utomstående kan följande kontrollfrågor vara till ledning för att ta ställning till om det är otillåtet att acceptera erbjudandet.

1. Är detta en förmån?
2. Vad är den värd?
3. Vilket inflytande har jag på min arbetsgivares relation med den som erbjuder förmånen?

### Om mutbrott eller bestickning misstänks eller upptäcks

En anställd som fått erbjudande om en otillbörlig förmån eller gåva ska meddela sin närmaste chef detta.

Misstänker någon att någon annan fått eller blivit erbjuden muta, ska detta anmälas till närmaste chef.

Misstänker någon att någon erbjuder, eller erbjudit muta (bestickning), ska detta anmälas till närmaste chef eller dennes chef.

Om anmälan har gjorts till närmaste chef ska chefen vidta åtgärder. Bedöms den erbjudna förmånen som otillbörlig kontaktas personalchef och kommundirektör som tillsammans avgör om polismyndigheten ska kontaktas. Handläggningen av ett sådant ärende ska dokumenteras.

En förtroendevald som fått erbjudande om en otillbörlig förmån eller gåva ska kontakta kommundirektören som avgör om polismyndigheten ska kontaktas.

### Tillämpningsexempel

**Exempel 1:** Upphandlingsstrategen Victorias vita Golf klarade inte besiktningen. En av kommunens leverantörer träffar Victoria när de hämtar barnen på förskolan. Han har en silvergrå V70 2,4 av årsmodell 2005 och säger att Victoria får köpa den för inbytespriset.

Svar: Victoria tackar nej. Inte för att det nödvändigtvis är otillåtet, men för att risken är påtaglig att det kan ifrågasättas.

**Exempel 2:** Under ett byggmöte vid ett pågående projekt erbjuder sig byggbolaget att stå för lunchen. Johan VVS-ingenjör som inte arbetar med upphandlingar känner sig tveksam.

Svar: Johan kan njuta av lunchen, som är inom gränsen för normalt umgänge.

**Exempel 3:** Carina är ersättare i byggnadsnämnden. Under ett politiskt studiebesök stöter hon på barndomskamraten Inger, som leder ett lokalt fastighetsbolag. De bestämmer sig för att ta en kopp

kaffe efter mötet. Vid kaffet får Carina erbjudande om att hyra Ingers lägenhet vid rivieran, ” till det pris vi tog ifjol, men om du accepterar så slipper vi annonsera och vi brukar få många svar”

Svar: Kopplingen är långsökt, Carina kan knappast påverka beslut, det är också oklart om det är en förmån eller ej. Ändå bör Carina tacka nej. Dels på grund av hur det kan framstå utåt, dels därför att det kan vara belastande i framtiden.

**Exempel 4:** Niklas arbetar som konsumentrådgivare, han får reda på att en klient vill sälja sin bil. Niklas erbjuds bilen för 13.000 kr, trots att den värderats till 20.000 kr.

Svar: Niklas bör avstå från erbjudandet. Konsumentrådgivning är visserligen inte en myndighetsfunktion, men klienterna kan uppleva sig stå i ett beroendeförhållande.

**Exempel 5:** Kurt arbetar som IT-samordnare och han erbjuds en biobiljett av en av systemleverantörerna.

Svar: Kurt har ett mindre inflytande på val av systemleverantör. Värdet av biobiljetten är ringa och sannolikheten för att det vid kommande upphandlingar påverkar hans bedömning är försumbart. Som en engångsföreteelse kan han tacka ja till biljetten, om det är ett återkommande erbjudande bör han vid nästa tillfälle tacka nej, alternativt låta andra inom personalgruppen ta hand om biljetten.